

УДК 330.387

В.О. Корнівська, канд. екон. наук

Інститут економіки та прогнозування НАН України

В.Г. Яременко, канд. екон. наук

*Український державний університет фінансів
та міжнародної торгівлі*

КРИЗА ПРОФЕСІОНАЛІЗМУ ТА ІНФОРМАЦІЙНА КРИЗА В ГЛОБАЛЬНОМУ СОЦІОІНСТИТУЦІЙНОМУ ПРОСТОРИ

У статті представлені результати дослідження проблем деструктивних трансформацій інституту професіоналізму; показано взаємний вплив кризи професіоналізму та інформаційної кризи у сфері бізнесу, фінансових відносин; обґрунтовано розвиток ефективного інформаційного простору в умовах взаємодії міжособистісної та професійної довіри.

Ключові слова: інформація, криза професіоналізму, закритість інформаційного простору, міжособистісна та професійна довіра.

Постановка проблеми. Сьогодні економічні відносини розвиваються в умовах системних ціннісних трансформацій, обумовлених втратою достовірності в соціоінституційному просторі у зв'язку з глибоким деструктивним впливом інформаційного простору. При цьому інститут професіоналізму, покликаний утверджувати достовірність та інформаційну істинність, створювати умови ефективної взаємодії суб'єктів економічного, соціального, політичного простору шляхом адекватного інформаційного забезпечення, перебуває в стані системних змін, у зв'язку з чим як функціональна складова професіоналізму, так і його етична складова дають часті збої, а інформаційний простір наповнюється складно структурованою, недостовірною, а іноді і хибною інформацією.

Мета статті. Вплив інформаційного чинника на операційну активність в сучасних умовах демонструє спадну граничну корисність, коли збільшення обсягів інформації, що надходить, супроводжується погіршенням її якості та корисності для суб'єктів ринку, а також падінням ефективності її використання в умовах посилення кризи професіоналізму. У зв'язку із цим актуалізується виявлення глибинних чинників, які обумовлюють кризу професіоналізму, шляхів формування адекватного інформаційного простору та соціоінституційного імунітету проти негативного інформаційного впливу.

Результати. В сучасних умовах у глобальному соціоінституційному просторі розвиваються суперечливі тенденції, пов'язані з трансформаціями інституту професіоналізму. Професіоналізм перестав посідати належне місце в ієрархії цінностей, і це проявляється не тільки в етичному аспекті, а й у функціональному, кваліфікаційному. Глибинною причиною цих процесів є перенесення принципів обмеженості ресурсів ринкового суспільства у сферу оперування необмеженими людськими здібностями, які створюють ресурсну основу інформаційного суспільства, що обумовлює панування утилітарних відносин і опортунізм, які руйнують професіоналізм.

Існує також ряд інших причин, які обумовлюють кризу професіоналізму. По-перше, це посилення глобальної трудової міграції. Як показують сучасні соціологічні дослідження, у професійній реалізації важливу роль відіграє принцип "де народився, там і згодився", що означає глибоке значення сталості соціоінституційного середовища для професійної реалізації та зростання. Не менш глибоко на інститут професіоналізму впливає глобальна широкомасштабна міграція некваліфікованої робочої сили з її атрибутивним і символічним впливом на загальний професійний клімат (небажання працювати доброякісно, бути відповідальним за роботу).

Важливим фактором, що впливає на глобальний професійний клімат, є руйнування природного соціоінституційного середовища стародавніх культур, характерних високим рівнем не тільки суспільного, але й побутового професіоналізму, у зв'язку із зростанням використання некваліфікованої мобільної ручної праці. Йдеться, насамперед, про Китай і китайську професійну традицію, високий рівень професіоналізму в якій поширюється і на повсякденне ведення побуту. Так, китайська система приготування їжі практично в незмінному вигляді з початку її виникнення 4000 років тому дійшла до наших днів, зберігши при цьому головний принцип – тривала скрупульозна попередня обробка вихідної сировини, що вимагає істинного вміння, майстерності та відповідальності і дає результат високої якості. Тому некваліфікована наймана праця з її безвідповідальним ставленням до результату праці, яка заповонила Китай, може згубно позначитися і вже позначається на китайській ідентичності, у тому числі і в контексті професіоналізму. При цьому особливу роль відіграє також втрата професіоналізму мігрантами у зв'язку з їхньою активною торговельною діяльністю на ринках приймаючих країн (проблема китайських та індійських ринків у світі і особливо в Європі).

Криза професіоналізму розвивається також у зв'язку з руйнуванням закритих ринків, основою яких є династійний бізнес, що включає досвід багатьох поколінь. Дисбаланси в системі професіоналізму багато в чому зумовлені переважанням у соціоінституційному просторі ідеології короткострокових ефектів, несумісної з формуванням справжнього професіонала (і функціонально, і етично). Дисбаланси професіоналізму посилюються у зв'язку з його відривом від інституційного середовища середнього класу, що багато в чому

обумовлено глобальними трансформаційними процесами і зростаючим глобальним розшаруванням суспільства. Найчастіше основними об'єктивними критеріями виділення середнього класу називають (крім рівня доходів, стандартів споживання) володіння матеріальною та інтелектуальною власністю, здатність до висококваліфікованої праці [1, с. 24]. Всеросійський центр дослідження громадської думки у 2008 р. провів опитування, в якому респонденти повинні були вказати п'ять ознак, що характеризують середній клас. І тільки 14% опитаних вказали, що представник середнього класу має бути професіоналом. Це означає, що в суспільній свідомості зв'язок між цими найважливішими інститутами порушений, що призводить до зміщення ціннісних пріоритетів суспільства. Суперечності професіоналізму посилюються у зв'язку із сучасною тенденцією нівелювання ролі профспілок як глибинних інститутів захисту професійного простору, як інститутів ефективної комунікації професійного і непрофесійного простору.

Перенасиченість інформаційного простору також значно впливає на реалізацію як функціонального, так і етичного професіоналізму, знижуючи продуктивність і трансформуючи ціннісну складову професіоналізму у зв'язку зі зростаючим опортунізмом.

Зазначені причини дисбалансів у системі професіоналізму зумовили його трансформації в кризових умовах. Практично всі учасники фінансового ринку, що став катализатором глобальної нестабільності, від операторів і рейтингових агентств до контролюючих органів, проявили непрофесіоналізм і некомпетентність, викликані міжнародною фінансовою корупцією; у зв'язку з чим у XX–XXI ст. ст. світову економіку з безпрецедентною частотою вражали кризи, остання з яких набула глобального характеру й призвела до катастрофічного падіння світової економічної системи. Ціннісні трансформації в системі професіоналізму стали причиною кризи довіри на фінансових ринках, коли практично всі учасники фінансових відносин перебували в стані інформаційної асиметрії і не могли довіряти інформації, що виходить від контрагента. Про кризу в професійному середовищі фінансового ринку свідчать такі дані. У 2011 р. на запитання про те, наскільки інформація, отримана від професіоналів, є достовірною, респонденти вказали рівень достовірності у відсотках: так, на думку опитаних, дослідники-експерти відповідальні за вихідну від них інформацію лише на 62%, фінансові та промислові аналітики – лише на половину; а професіоналами, які користуються найменшою довірою, є представники державних органів управління.

Криза професіоналізму в громадських системах виникла як результат ціннісних деструктивних інновацій і проявляється у недотриманні критеріїв професійної діяльності в частині зберігання і використання професійної інформації; змішуванні різних видів діяльності і конфлікті інтересів у структурі професійних учасників ринку; відкритті ринку непрофесійним учасникам і надмірному поширенні професійної інформації. При цьому відбувається розмивання не тільки інформації, а й професійної діяльності, а її символи, долаючи кордони професійного

ринку, виходять у зовнішній соціоінституційний простір, поширюючи способи і критерії взаємодії професійного ринку на непрофільні сфери. Ця теза підтверджується багатством фінансових символів, що пронизують соціальну взаємодію, оскільки постійно відбувається конвергенція фінансових відносин з непрофільними суміжними системами відносин в умовах, коли різко відчувається брак власних внутрішніх соціально-культурних критеріїв комунікації.

Світ фінансових відносин – це феномен, що являє собою колективну ідентичність, формує і відтворює особливу культуру, яка використовує певні символи і ототожнюється з ними. Чи існують у сучасному соціальному просторі такі символи? Безумовно, так. Це певні фінансові стереотипи суспільної взаємодії, перенесені з фінансового світу у сферу звичайної соціальної поведінки, це специфічні фінансові проформи, використовувані трафаретним методом з різними цілями і кінцевими результатами. Одним з головних таких символів є особливо високий рівень прибутку від операцій і рівень винагороди найманій праці, забезпечені володінням або зайнятістю у фінансовій сфері. З одного боку, об'єктивний авангардний рівень розвитку фінансових операцій, що відбувався в останні роки, демонстрував особливу прибутковість фінансових ринків, незрівнянну з іншими інвестиційними сферами, і, отже, був прикладом і критерієм відносин. Але з іншого боку, фінансова галузь – це зовсім не інваріантна система застосування креативних, творчих здібностей особистості.

Сфера фінансів скопіювала в систему суспільних відносин ряд особливих, характерних професійних стереотипів взаємодії, небезпечних для непрофільних, нефінансових сфер: мобільність та комунікативну поверховість, а також надмірну залежність від системи суспільних сигналів незалежно від їх об'єктивності. Мова йде про те, що сучасний фінансовий ринок надто суб'єктивний і залежний від волі та активності окремих індивідів чи інституцій, коли заява однієї публічної особи чи організації може обвалити весь світовий фінансовий ринок: надійшов сигнал – ринок умить відреагував. Те ж саме, на жаль, відбувається і з соціально-економічною активністю індивідів: сигнали рекламної компанії банку "Надра" вже в період кризи банківських інститутів все одно були сприйняті, і тисячі вкладників віднесли свої заощадження на рахунки проблемного банку, не обтяжуючи себе мінімальним аналізом ситуації, що склалася.

Інший символ – це віртуальність операцій, відносин, організацій. Матеріали, представлені в засобах масової інформації, сформували громадську думку щодо фінансового світу як нереального і, найчастіше, фіктивного. Із соціально-культурної точки зору це небезпечний феномен, що поширює помилкову думку про професійну доступність фінансового ринку, а також формує певну безвідповідальність індивідів, що входять у цей сегмент. Йдеться, зокрема, про загальнодоступність ринку "Forex". Тому інформаційний простір професійного ринку має бути захищеним і наповненим інституційними фільтрами як на виході – для захисту зовнішнього соціоінституційного простору, так і на вході – для контролю за інформаційною насиченістю професійного ринку.

Інформаційна перенасиченість позбавляє дослідника свободи пошуку інформації, а соціоінституційний простір ставить перед проблемою втрати достовірного знання. Практична істинність знання як умова достовірності завжди є результатом досвіду, особистого спостереження. Ще В.Ф. Левицький зазначав: "У часи Сміта фабрик ще не існувало і панівними формами індустрії були кустарне виробництво, домашня промисловість, мануфактура, успіхи яких ґрунтувалися, головним чином на використанні технічного поділу праці. Саме ці форми виробництва постійно має на увазі Сміт у своєму трактаті, що свідчить про його великий талант як спостерігача сучасної йому економічної дійсності. Характерні факти, на підставі яких Сміт з'ясовує економічні вигоди поділу праці, його відомі приклади шпильок і голок – прямо взяті ним зі спостережень майстерень, які були в його рідному містечку та навколишніх селах" [2, с. 310–311]. Саме тому знання, отримане шляхом власного досвіду, має для формування довіри глибинне значення, оскільки створює міцний ґрунт для розвитку знання теоретичного і забезпечення подальшого процесу пізнання, оскільки пропонує для пізнання предмет істинний. Саме тому представники практично обумовлених професій користувалися глибокою довірою і повагою, а першими економістами були інженери й медики. У сучасному світі інформаційна перенасиченість позбавляє багатьох дослідників можливості заглибитися і практично, на власному досвіді оцінити предмет вивчення, наука стає більшою мірою кабінетною, ніж дослідницькою. А інформаційний простір, таким чином, набуває відірваного від реальної дійсності характеру.

Діяльність професіонала в сучасних умовах пов'язана з глибокими ціннісними трансформаціями системної якості. Сучасна інформаційна перенасиченість призводить до того, що процес переробки та ефективного використання інформації скорочується в часі, а обсяги інформації, що надходить, постійно зростають. Усе більша кількість представників професій, об'єднаних поняттям "інформаційна людина" (knowledge worker)¹, у своїй діяльності змушені поєднувати безліч операцій (властивих і невластивих основному виду діяльності), що призводить до істотного скорочення продуктивності і творчого потенціалу.

За всіх видимих переваг у розвитку інформаційних технологій є і глибинні недоліки, які впливають на саму сутність праці в сучасному світі. Розвиток ІТ-технологій призвів до скорочення часу передачі інформації, однак прямо вплинув на збільшення часу, необхідного для переробки інформації, що часто стало призводити до фрагментації робочих періодів та зменшення креативних можливостей професіонала. Головна проблема сучасного соціуму полягає в тому, щоб не відставати від інформації, що постійно оновлюється і миттєво надходить. Вона посилюється тим, що обробка цієї інформації постійно переривається у зв'язку з необхідністю оперативної комунікації з контрагентами;

¹ Термін, введений Пітером Друкером, теоретиком менеджменту, в 60-х рр. минулого століття, що позначає представників професій розумової праці, чия діяльність пов'язана з обробкою інформації та отриманням на її основі нової інформації.

крім того, наявність великої кількості професійних завдань призводить до того, що професіонал стає менш продуктивним і креативним. Як відзначають сучасні соціологи, день професіонала, що перебуває на керівній службі середнього рівня, організовується, по-перше, на підставі записів у щоденнику, а по-друге, на підставі заходів, які можна вписати між рядків щоденника, так званий принцип ("before, after and in-between"). Одночасне виконання декількох професійних завдань зменшує продуктивність у середньому на 30% [3].

У першому наближенні може здатися, що великі обсяги інформації більше можуть стимулювати творчий потенціал. Однак останні дослідження Терези Емабайл та її колег зі Школи бізнесу в Гарварді показали, що креативність вища в тих дослідників, котрі були зосереджені на одному предметі вивчення, обсяги інформації, що надходили, суворо регламентувалися і контролювалися, а спілкування з колегами було зведено до мінімуму (щоденне спілкування з 1 людиною). І навпаки, чим більше у дослідників було зустрічей, спілкувань у дискусійних клубах, тим менших творчих результатів вони досягали. Тому ми можемо зробити попередній висновок про те, що розвиток творчого потенціалу вимагає відносної закритості інформаційного простору [3].

Результати дослідження Рейтерс показують: дві третини респондентів вважають, що перенасиченість інформацією зменшує задоволеність від професії і шкодить міжособистісним відносинам, одна третина вважає, що інформаційний надлишок згубно позначається на здоров'ї [3]. Інші дослідження доводять, що психологічно професіонали схильні пристосовуватися, звикати і адаптуватися до ситуації необмеженого інформаційного потоку, однак це не змінює кінцевого результату – падіння продуктивності та зменшення творчого потенціалу.

Ця проблема ускладнюється ще й тим, що сучасний професіонал перебуває в стратегічному стані нерівноваги у зв'язку з посиленням інформаційної асиметрії глобального суспільного простору, що виникає у зв'язку з постійним оновленням професійних вимог і завдань середньостатистичного професіонала, вимушеного бути в стані перманентної гонитви за новою інформацією. Роберт Кійосакі у своїй популярній книзі так описав цю ситуацію: "У століття промисловості було прийнято вчитися, отримати хороший атестат, знайти надійну роботу з гарантованими пільгами і триматися за неї все життя. Попрацювавши приблизно двадцять років, людина виходила на пенсію, і до кінця життя про неї піклувалися уряд і компанія. У століття інформації правила змінилися. Тепер людина вчиться, отримує хороший атестат або диплом, знаходить роботу і першим ділом проходить курс перепідготовки. Потім знаходить нову компанію, нову роботу і знову проходить перепідготовку. У століття інформації визначальною теорією епохи став закон Мура, який свідчить, що кожні 18 місяців обсяг інформації подвоюється" [4, с. 7]. Іншими словами, щоб встигнути за змінами, кожні 18 місяців доведеться опановувати новою професійною інформацією. У століття промисловості зміни відбувалися повільно, ті знання, які були отримані в процесі навчання, могли служити досить довго. У століття інформації всі знання

мають тенденцію до старіння. Отримані в процесі тривалого навчання знання важливі, але набагато важливіші адаптивність і пристосовність, тобто вміння пристосовуватися до нової інформації. У цьому контексті виникає цілком логічне запитання: наскільки довго, глибоко і ефективно можна реагувати на потік складно структурованої, багатопрофільної інформації, що надходить ззовні? Тим більше, що дослідження, продемонстровані вище, показують, що здатність ефективно переробки інформації обернено пропорційна її об'єму, і також обернено пропорційна ступеню закритості інформаційного простору професіонала.

Про що це говорить? Лише про те, що в сучасних умовах у світі настала інформаційна криза і криза професіоналізму. Інформація вимагає упорядкування в системі професійного знання, проте її геометрично зростаючі обсяги витають у повітрі у зв'язку з обмеженими фізичними та психоемоційними можливостями професіоналів оволодіти нею. З іншого боку, в процесі переробки колосального обсягу інформації знижуються творчі та професійні показники. При цьому соціоінституційному простору абсолютно необхідна думка професіонала як експертне знання.

Психологи ще в 30-х рр. минулого століття почали проводити експерименти з виявлення механізмів впливу інформаційного простору на формування установок і прийняття рішень. У той же період Музафером Шерифом (1936) емпірично була доведена наявність явища конформізму, яке можна визначити як зміну переконання чи поведінки у відповідь на реальний чи уявний груповий тиск у тих ситуаціях, коли немає ні прямої вимоги погоджуватися з групою, ні яких-небудь причин, які могли б виправдати цю зміну поведінки [5, с. 67]. Причому конформізм часто може спостерігатися в абсолютно незнайомій групі. Подальші дослідження Соломона Аша підтвердили цю тезу, а також показали, що навіть за наявності очевидних, об'єктивних точок відліку, групова норма може вплинути на нашу поведінку [5, с. 67]. Як показує Ф. Зімбардо, "інформаційний вплив відіграє свою роль у прояві конформізму, особливо коли предметом спору та оцінки виявляються не дуже банальні речі, а під рукою виявляються фахівці з даного питання" [5, с. 69]. У проведених експериментах було доведено, що за наявності в групі знавців предмета єдність більшості викликає набагато більший конформізм, якщо загальна думка сприймається як експертна оцінка. Чим більша група, тим вище рівень конформності в ній. Важливим фактором при прийнятті рішення у таких умовах стає показник того, наскільки особистість довіряє собі.

Цю тезу можна інтерпретувати таким чином: вплив інформаційного чинника на соціоінституційний простір здійснюється через трансмісійний механізм, що формується в процесі взаємодії особистості і професіонала. Інакше кажучи, в процесі взаємодії в інформаційному просторі, обумовленому складними механізмами одержання, систематизації, переробки та використання інформації, кожен суб'єкт є одночасно і носієм внутрішньої довіри – тобто довіри самому собі, що залежить переважно від психоемоційних характеристик,

і носієм довіри до зовнішнього простору, тобто довіри суб'єктам та інститутам й інформаційному просторові в цілому (почуття достовірності).

Н. Луман показує, що в сучасному світі, де панують абсолютно мобільні засоби комунікації, необхідна впевненість, або системна довіра, і передбачення, засновані на експертному знанні [6]. Але що робити суб'єкту в сучасних умовах зростаючої неструктурованої інформації, яка безперервно надходить, коли професіонали, на експертну думку яких зазвичай було прийнято покладатися, часто демонструють свою неспроможність і безвідповідальність, а інформація, яка виходить від них, неперевірена, кон'юнктурна чи помилкова? Чому сьогодні все частіше чуються вислови про непрофесіоналізм як бич практично всіх видів ринків, про кризу професіоналізму, про те, що руйнуються непорушні у віках критерії операційної активності, представлені кодексами професіоналів? Чому сьогодні ми говоримо про кризу довіри як про стратегічно небезпечну, загрозливу ситуацію в контексті інноваційної та еволюційної здатності суспільства?

Відбулося розбалансування трансмісійного механізму впливу інформаційного простору, викликане як деструктивними процесами в системі міжособистісної взаємодії, так і дисбалансами в системі професіоналізму. Тому необхідні дослідження тих соціоекономічних утворень, де підтримуються непорушні інституційно-цивілізаційні підстави, які створюють баланс міжособистісної взаємодії та професіоналізму і формують ефективний інформаційний простір. Це династичні підприємства, що представляють сімейний бізнес як результат праці багатьох поколінь, в якому природним чином з'єднуються критерії міжособистісної та професійної довіри. Це приклади традицій захисту бізнес-простору та інформаційного простору, високої адаптивності до мінливих умов зовнішнього середовища за рахунок закритості внутрішнього простору довіри, заснованого на традиційних цінностях, і стабільного зовнішнього простору довіри, сформованого як результат репутації. У компанії, яка належить сім'ї, є суттєві переваги стійкості та фінансової гнучкості у зв'язку з тим, що відповідальність за все, що відбувається в компанії, лежить на родині, прийняття рішень не вимагає тривалих нарад акціонерів, що виключає конфлікт інтересів, а в умовах кризи така компанія не залежить від панічних настроїв співвласників і коливань падаючого ринку. Традиційна інституційна система цінностей сім'ї як поєднання еволюційно здатних моделей взаємодії, заснованих на довірі та відповідальності, стає основою формування стійких моделей бізнес-поведінки, які захищають простір сімейного бізнесу від надмірного впливу мінливих обставин зовнішнього середовища. У такій компанії існує внутрішній простір довіри і його чіткі, що охороняються певними механізмами захисту, межі. Це механізми захисту прав власності і підтримки та захисту репутації компанії.

Внутрішньосімейна довіра і відповідальність, що стали основою формування компанії, дозволяють вийти на другий рівень простору довіри, – навколо компанії в системі взаємодії з партнерами, але це вже довіра іншої якості, представлена впевненістю в репутації контрагента, у виконанні взятих на

себе зобов'язань, у соціальній відповідальності. Немаловажну роль у цьому процесі відіграє імідж компанії, що створює багаж соціальної взаємодії та соціальної спрямованості. Синергія постійно відтворюваної довіри, відповідальності дає стійкий ефект репутації, який закріплюється століттями. Ця спадщина репутації є запорукою успішного, ефективного ведення бізнесу, заснованого не на борговому фінансуванні, а на пайовій участі інвесторів, що залучаються в нові види діяльності репутацією провідної компанії. Про що свідчить досвід вікової історії ведення успішного династійного бізнесу: про те, що захищений внутрішньосімейний простір довіри, що створює умови для професійної довіри, є соціоінституційною підставою для захисту внутрішнього інформаційного простору бізнесу і для формування ефективного інформаційного простору у зовнішній системі бізнес-взаємозв'язків. Інакше кажучи, династійна система взаємозв'язків і взаємозалежностей є одним з прикладів розвитку ефективного інформаційного простору, оскільки поєднує в собі основи міжособистісної та професійної довіри.

Зазначеним чином формується ефективний, еволюційно здатний простір довіри великих династійних конгломератів Південно-Східної Азії, закритих професійних ринків, що становлять основу середнього класу в середземноморських державах, таких як Греція, Португалія, Іспанія, і на які ось уже багато десятиліть ведуться активні нападки з боку ліберально налаштованих політиків. Таким же чином формувався ефективний простір довіри в українських цукрозаводських династіях XIX ст. Тому династійний бізнес – це досить міцне, еволюційно та інноваційно здатне соціоекономічне утворення, яке успішно функціонує в різних інституційних середовищах та історичних епохах. Чим важлива династійна система – передусім, формуванням достовірного соціоінституційного середовища операційної активності; це означає, що досвід багатьох поколінь, що створювали бізнес-простір або науковий простір (якщо це дослідницька, медична династія) дозволяє ефективно оперувати інформацією будь-якої якості, що надходить ззовні, адекватно її аналізувати і використовувати, формуючи "мудрість", формуючи династійну історичну пам'ять, династійний архетип. У той же час інформація, що виходить із династійної системи зв'язків, у зв'язку з особливою роллю репутаційного чинника повинна характеризуватися, і характеризується, достовірністю. Інституціоналізація професійного простору через створення сприятливих умов для династійних професійних утворень буде сприяти формуванню простору довіри. Але, що найбільш важливо, – простір професіоналізму таким чином сформує соціоінституційний імунітет проти негативного інформаційного впливу.

1. Экономические субъекты постсоветской России (институциональный анализ): десять лет спустя. Ч. 3. Российское государство / под ред. проф. Р.М.Нуреева. – М. : Моск. обществ. науч. фонд, 2010. – 224 с. – (Серия "Научные доклады: независимый экономический анализ", № 212).

2. Левитский В.Ф. История политической экономии в связи с историей хозяйственного быта / В.Ф.Левитский. – Х. : Типография фирмы "Адольф Дарре", 1914. – 487 с.
3. *Derek Dean*. Recovering from information overload [Электронный ресурс] / Derek Dean and Caroline Webb // McKinsey Quarterly, the business journal of McKinsey & Company. – Режим доступа : www.mckinseyquarterly.com/Organization/Talent/Recovering_from_informatio_overload_2735
4. *Кийосаки Р.* Богатый ребенок, умный ребенок / Т.Р.Кийосаки, Ш.Л.Лекстер ; пер. с англ. О.Г.Белошеев. – 4-е изд. – Мн. : "Попурри", 2007.
5. *Зимбардо Ф.* Социальное влияние [Электронный ресурс] / Ф.Зимбардо, М.Ляйппе. – СПб. : Питер, 2001. – Режим доступа : <http://socioline.ru/book/filip-zimbardo-majkl-lyajppe-sotsialnoe-vliyanie>
6. *Luhmann Niklas*. Familiarity, Confidence, Trust: problems and alternatives / Luhmann Niklas [Электронный ресурс]. – Режим доступа : www.sociology.ox.ac.uk/papers/luhmann94-107.pdf

Отримано 20.09.11

Корнивская В. О., канд. экон. наук, Яременко В. Г., канд. экон. наук

КРИЗИС ПРОФЕССИОНАЛИЗМА И ИНФОРМАЦИОННЫЙ КРИЗИС В ГЛОБАЛЬНОМ СОЦИОИНСТИТУЦИОНАЛЬНОМ ПРОСТРАНСТВЕ

В статье представлены результаты исследования проблем деструктивных трансформаций института профессионализма; показано взаимное влияние кризиса профессионализма и информационного кризиса в сфере бизнеса, финансовых отношений; обосновано развитие эффективного информационного пространства в условиях взаимодействия межличностного и профессионального доверия.

Ключевые слова: информация, кризис профессионализма, закрытость информационного пространства, межличностное и профессиональное доверие.

Kornivska V.O., Cand. of Econ. Scie., Yaremenko V.G., Cand. of Econ. Scie.

CRISIS OF PROFESSIONALISM AND INFORMATIONAL CRISIS IN THE GLOBAL SOCIOINSTITUTIONAL SPACE

The article presents the results of a study of problems of destructive transformations in the institution of professionalism; shows the mutual impact of the crisis of professionalism and the information crisis; justified the development of an efficient information space in terms of interpersonal interaction and professional trust.

Key words: information, the crisis of professionalism, closed information space, interpersonal and professional trust.